

Ομιλία
κ. Κώστα Σημίτη
στο
Ελληνο-Αμερικανικό Επιμελητήριο
19 Οκτωβρίου 1995

ΣΧΕΔΙΟ

Τώνιοι

Ανάπτυξη και Κοινωνική Πολιτική

Στο επίκεντρο της δημόσιας συζήτησης είναι εδώ και χρόνια η σταθεροποίηση της οικονομίας μας. Όσοι διαπιστώνουν ότι η σταθεροποίηση οδηγεί στη συμπίεση των εισοδημάτων τους και τον περιορισμό των κοινωνικών παροχών επικαλούνται την ανάγκη κοινωνικής δικαιοσύνης. Αλλά η πολύ σύντομη απάντηση είναι:

- "Πρώτα η ανάπτυξη και μετά η κοινωνική δικαιοσύνη".
- "Το Κράτος Πρόνοιας θα είναι καρπός της οικονομικής ανάπτυξης", ή, πλέον πρόσφατα:
- "Διατήρηση του Κοινωνικού Κράτους είναι δυνατή εφόσον του αποδοθεί αναπτυξιακό μέρισμα"

Οι αφορισμοί αυτοί είναι αντιπροσωπευτικοί της "κρατούσας αντίληψης" για την σχέση μεταξύ της οικονομικής ανάπτυξης και του κοινωνικού κράτους: Αφού η οικονομία χρηματοδοτεί την κοινωνική πολιτική, η προώθηση της ανάπτυξης λογικά και αντικειμενικά προηγείται, αν μη τι άλλο λόγω του μη αποδεχόμενου αμφισβήτησης συλλογισμού "ουκ αν λάβεις παρά του μη έχοντος".

Στην αφοπλιστική απλότητα της κρατούσας αντίληψης μπορούν να αντιταχθούν μια σειρά από παρατηρήσεις:

- Διεθνείς οργανισμοί οι οποίοι σε παρελθούσες δεκαετίες είχαν ταυτιστεί (στην αριστερή δαιμονολογία τουλάχιστον) με την προάσπιση μιας "στυγνής" οικονομικής προσέγγισης, όπως το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο· ή η Παγκόσμια Τράπεζα, ασχολούνται όλο και περισσότερο με τον κοινωνικό τομέα. Στα προγράμματα ανάπτυξης και προσαρμογής που προωθούν τα τελευταία χρόνια, η ιδέα και η εγκαθίδρυση ενός "Κοινωνικού Πλέγματος Ασφαλείας" κατέχει κεντρική και επείγουσα θέση.
- Η επιδίωξη ανταγωνιστικότητας μέσω του "κοινωνικού ντάμπινγκ", της ανταγωνιστικής περικοπής κοινωνικών δικαιωμάτων για την μείωση του μοναδιαίου κόστους της εγχώριας παραγωγής αποτελεί διεθνώς κατακριτέα αντιεμπορική συμπεριφορά η οποία πρέπει να αποφεύγεται. Η ίδια η αμερικανική κυβέρνηση μετά τον Γύρο της Ουρουγουάης μεριμνά, στα πλαίσια της χορήγησης αναπτυξιακής βοήθειας, για την διαφύλαξη εργατικών δικαιωμάτων και συνδικαλιστικών ελευθεριών.

Και στις δύο περιπτώσεις η κοινωνική προστασία και η κοινωνική πολιτική αντιμετωπίζονται ως αναπτυξιακά εργαλεία. Ως τέτοια συνοδεύουν και επιτρέπουν την ανάπτυξη και δεν αναμένουν την καρποφόρησή της.

Αναλύοντας την πρόσφατη Ελληνική οικονομική ιστορία με κριτικό μάτι ανακαλύπτουμε περιπτώσεις όπου η ύπαρξη ενός Κοινωνικού Πλέγματος Ασφαλείας" θα είχε αποτρέψει προβλήματα με έντονες αρνητικές επιπτώσεις, όπως αυτό των προβληματικών επιχειρήσεων. Οικονομία και κοινωνική πολιτική είναι άμεσα συνδεδεμένες. Όσο και αν φαίνεται παράδοξο, ένα καλύτερο κοινωνικό κράτος θα μπορούσε να επιτρέψει μια ταχύτερη αναπτυξιακή τροχιά.

Ας επανέλθω στο παράδειγμα των προβληματικών επιχειρήσεων. Το κράτος επωμίσθηκε το βάρος της διαχείρισης των προβληματικών επιχειρήσεων επειδή δεν υπήρχαν πειστικές και κοινωνικά αποδεκτές λύσεις για τους εργαζομένους. Ελλείπει "Κοινωνικού Πλέγματος Ασφαλείας", και δεδομένης της ανυπαρξίας άμεσα υλοποιήσιμων εναλλακτικών λύσεων απασχόλησης του εργατικού δυναμικού η δημόσια διαχείριση έμοιαζε επιβεβλημένη από τα πράγματα. Η έλλειψη ενός θεσμικά καθορισμένου εκ των προτέρων γνωστού τρόπου αντίδρασης, οδήγησε στην εκ των ενόντων "πυροσβεστική" αντιμετώπιση.

Με την σοφία της εκ των υστέρων ανάλυσης η επιλογή της κρατικής διαχείρισης είναι εύκολο να απορριφθεί ως οικονομικά και αναπτυξιακά καταστροφική. "Σώθηκαν" μεν οι άμεσα απειλούμενες θέσεις εργασίας, αλλά είναι άγνωστο πόσες άλλες, νέες, καλά αμειβόμενες θέσεις εργασίας δεν δημιουργήθηκαν λόγω της δέσμευσης πόρων στις προβληματικές ή του αθέμιτου ανταγωνισμού προς αρχικά υγιείς ανταγωνιζόμενες επιχειρήσεις. Αποτέλεσμα ήταν η εμπέδωση του βασικού κανόνα "ο φωνασκών αμειφθήσεται" και στον κοινωνικό τομέα.

Το παράδειγμα των προβληματικών επιχειρήσεων οδηγεί σε μια σειρά από ερωτήματα.

- Θα μπορούσαν τα πράγματα να ήταν διαφορετικά αν υπήρχε "Κοινωνικό Πλέγμα Ασφαλείας";
- Ήταν δυνατό να υπάρχει τότε ένα τέτοιο "πλέγμα";
- Πως συναρτάται η κοινωνική πολιτική με τις ανάγκες της οικονομίας;
- Μπορεί ο κοινωνικός τομέας να είναι αναπτυξιακό εργαλείο;
- Υπάρχει, άρα, δομή του κοινωνικού τομέα η οποία να τον προφυλάσσει από περικοπές σε περίοδο ύφεσης;

- Πότε χρειάζεται το "κοινωνικό πλέγμα ασφαλείας": Είναι εργαλείο για να ξεπεραστεί η ύφεση ή πολυτέλεια που επισφραγίζει την επιτυχία στην οικονομική πολιτική;

Η στάση πολλών από μας ως προς την κοινωνική προστασία, δηλαδή συντάξεις, υγεία, στέγαση, το σύνολο του "Κοινωνικού Κράτους", σε καιρούς ύφεσης και σταθεροποίησης διακρίνεται από αντιφατικότητα. Η κοινωνική προστασία θα μπορούσε να αντιμετωπισθεί:

- **Είτε** ως καταναλωτικό αγαθό πολυτελείας, ως καρπός της ανάπτυξης που αποκτάται αφού επιλυθούν τα προβλήματα της οικονομίας και άρα περικόπτεται κατά το δυνατόν σε περιόδους σταθεροποίησης για να αντιμετωπισθούν τα οικονομικά προβλήματα.
- **Είτε** ως επενδυτικό αγαθό, ως συμπλήρωμα της αναπτυξιακής πολιτικής που διευκολύνει την έξοδο από την κρίση. Έτσι αναπτύσσεται σε περιόδους ύφεσης και μειώνεται σε περιόδους ανάκαμψης.

Δύο θέματα καθορίζουν ποιός από τους δύο ρόλους κυριαρχεί:

- Πρώτον, ο χαρακτήρας της αναπτυξιακής διαδικασίας: Ανάπτυξη ή μεγέθυνση;
- Δεύτερον, τα χαρακτηριστικά της κοινωνικής προστασίας: Κράτος Πρόνοιας ή Κράτος Παροχών;

Στις πρώτες μεταπολεμικές δεκαετίες, η ανάπτυξη της οικονομίας ταυτιζόταν με μια διαδικασία απλής μεγέθυνσης. Οι δομές της οικονομίας οδηγούσαν κάθε χρόνο σταθερά σε μια μεγαλύτερη πίτα. Η ειδυλλιακή αυτή κατάσταση αντικατοπτριζόταν και στις θεωρίες των οικονομολόγων. Έδιναν σημασία σε συνολικά μεγέθη όπως η αποταμίευση ή οι επενδύσεις, και ελάχιστα ως καθόλου σε διαρθρωτικά θέματα. Σε ένα τέτοιο περιβάλλον στο οποίο έλειπαν σχεδόν τελείως σημαντικές τριβές, ήταν φυσικό η κοινωνική πολιτική να αντιμετωπίζεται ως δευτερεύον θέμα.

Διαφορετική θα είναι η θεώρηση των πραγμάτων αν συνδέσουμε την ανάπτυξη άρρηκτα με διαρθρωτικές αλλαγές στην παραγωγή. Η αναπτυξιακή διαδικασία τότε δεν σημαίνει μόνο περισσότερα από τα ίδια αλλά και διαφορετικές λειτουργίες. Μετά το τέλος της ανάπτυξης, η οικονομία και η κοινωνία που προκύπτουν δεν πρέπει

είναι απλώς κατά $\chi\%$ μεγαλύτερες, αλλά ουσιαστικά διαφορετικές. Το ζητούμενο της ανάπτυξης δεν είναι η ποσότητα αλλά η ποιότητα.

επενδυτική δραστηριότητα μπορεί να δημιουργήσει σοβαρά προβλήματα. Η συγκεκριμένη δομή των προγραμμάτων υγείας, κοινωνικής ασφάλισης, κατάρτισης, μπορεί να δημιουργήσει προβλήματα σε επιμέρους αγορές. Παραδείγματα:

- ♦ Το σύστημα συντάξεων μπορεί να επενεργήσει αρνητικά στην αγορά κεφαλαίων, υποκαθιστώντας τις αποταμιεύσεις.
- ♦ Ο τρόπος χρηματοδότησης της υγείας μπορεί να οδηγήσει σε δαπανηρές, και μερικές φορές άσκοπες ή και βλαπτικές καταχρήσεις τεχνολογιών ή φαρμακευτικών ουσιών.
- ♦ Η δομή της ασφάλισης ανεργίας μπορεί να οδηγεί στην προοδευτική απαξίωση του ανέργου, παρά στην επανένταξή του στην παραγωγή.

Μία αναπτυξιακή κοινωνική πολιτική, επομένως, πρέπει να επιτύχει τόσο να αμβλύνει και να καθυσχύσει τις αντιδράσεις για να γίνει αποδεκτή όσο και να μην ακυρώσει τις προϋποθέσεις της επιτυχίας της.

Μία πολιτική που συμβιβάζει τις αντιφατικές αυτές επιδιώξεις μπορεί να αποτελέσει αναπτυξιακό εργαλείο, γιατί δημιουργεί τις προϋποθέσεις επιτυχίας του αναπτυξιακού προγράμματος.

Ποιά είναι όμως τα χαρακτηριστικά μιας τέτοιας κοινωνικής πολιτικής; Πώς θα πρέπει να είναι το σύστημα κοινωνικής προστασίας για να παίζει ρόλο Κοινωνικού Πλέγματος Ασφάλειας; Μπορούμε να καθορίσουμε ορισμένα γνωρίσματα για το πώς είναι οργανωμένες οι παροχές και συνεπώς τα διανεμόμενα ωφελήματα, όσο και για τη χρηματοδότηση τους.

A. Χαρακτηριστικά των παροχών

1. Η στήριξη που παρέχεται πρέπει να είναι επικεντρωμένη εκεί που υπάρχει ανάγκη, και όχι γενικής μορφής. Έτσι εξασφαλίζεται η αποτελεσματικότητα στους στόχους με μικρό σχετικά κόστος. Ορθώς διαπιστώθηκε, ότι συνεχείς περικοπές συντάξεων έχουν οδηγήσει σε οικονομική εξαθλίωση τις πιο ευάλωτες κατηγορίες συνταξιούχων: αυτών χωρίς επικουρική σύνταξη, των πλέον ηλικιωμένων, αυτών των οποίων η σύνταξη είναι η μόνη πηγή εισοδήματος. Όμως, η προτεινόμενη "λύση", η αύξηση των κατωτάτων ορίων συντάξεων, μέσω της επιδότησης πολλών των οποίων οι ανάγκες είναι μικρότερες αφενός δεν επαρκεί για την λύση του πραγματικού κοινωνικού προβλήματος, αφετέρου θα οδηγήσει το σύνολο του συστήματος συντάξεων

(και την οικονομία) σε περιπτώσεις. Οι χαμένοι της μακροοικονομικής αστάθειας θα είναι ακριβώς αυτοί των οποίων την αρωγή (θεωρητικά) επιδιώκουμε.

2. Η στήριξη δεν πρέπει να έχει μόνιμο χαρακτήρα. Πρέπει να έχει σαφή και γνωστή εκ των προτέρων ημερομηνία λήξης. Έτσι θα διευκολύνονται και θα επιταχύνονται οι αλλαγές. Η χορήγηση συντάξεων αναπηρίας δεν επιτρέπεται να παίζει τον ρόλο επίλυσης διαρθρωτικών προσαρμογής της αγοράς εργασίας. Η αφειδής χορήγηση συντάξεων αναπηρίας, όπως και η πρόωρη συνταξιοδότηση, το μόνο που επιτυγχάνουν είναι η μετατροπή ενός, μάλλον παροδικού προβλήματος της αγοράς εργασίας σε μόνιμο πρόβλημα των ασφαλιστικών ταμείων. Nai
3. Η κοινωνική προστασία πρέπει να προωθεί την αυτονομία των ατόμων και να αποφεύγει κατά το δυνατόν την μετατροπή τους σε μόνιμους "πελάτες" του κράτους. Μέτρα ενεργητικής προστασίας και προγράμματα επανένταξης είναι πολύ προτιμότερα από εισοδηματικές ενισχύσεις. Nai
4. Να επεμβαίνει σε μηχανισμούς σταδιακής περιθωριοποίησης που οδηγούν στον κοινωνικό αποκλεισμό. Η κατάσταση των ηλικιωμένων θα ήταν πολύ καλύτερη αν τμήμα του κόστους των κατωτάτων συντάξεων διοχετεύοτο σε υπηρεσίες που θα επέτρεπαν την παράταση της ανεξάρτητης διαβίωσής τους. Nai
5. Να είναι ευέλικτη, ώστε να στρέφεται στις ενέργειες εκείνες που συμβάλουν στο αναπτυξιακό αποτέλεσμα. Να υπάρχει η υποδομή πληροφόρησης έτσι ώστε, αφενός να μπορούν να εκτιμηθούν οι πραγματικές κοινωνικές ανάγκες, και αφετέρου να μπορεί να σχεδιαστεί ταχεία και αποτελεσματική παρέμβαση. Nai

B. Χαρακτηριστικά Χρηματοδότησης.

Το σύστημα χρηματοδότησης είναι αυτό που καθορίζει δύο πράγματα: Πρώτον, την υφή και την έκταση των αρνητικών παρενεργειών στην παραγωγή. Δεύτερον, την κατανομή του κόστους, το ποιός επωμίζεται το κόστος των κοινωνικών δαπανών. Θα πρέπει:

1. Να μην αντιστρατεύεται τους στόχους της αναπτυξιακής στρατηγικής, είτε αυτοί αναφέρονται στην μακροοικονομία (π.χ. διαφύλαξη της ανταγωνιστικότητας) είτε σε επιμέρους στόχους (π.χ. να μην αποτρέπει την

απασχόληση ομάδων που συναντούν προβλήματα, όπως των νέων εργαζομένων).

2. Να κατανέμει τα βάρη σύμφωνα με κανόνες κοινωνικής δικαιοσύνης και να μη δημιουργεί προνομιούχες ομάδες. Να υπάρχει αναλογικότητα μεταξύ των βαρών και των οφελημάτων. Ιδιαίτερα σημαντική εν προκειμένω είναι η ισοβαρής αντιμετώπιση των γενεών.
3. Να εξασφαλίζει με πάγιο και επαρκή τρόπο πόρους έτσι ώστε να εμπνέει εμπιστοσύνη ως προς τη δυνατότητα συνέχισής του. Η κοινωνική ασφάλεια δεν μπορεί να συμβαδίζει με την συνεχή ανασφάλεια για το αν θα εξευρεθούν πόροι για να πληρωθεί η επόμενη σύνταξη. Το χειρότερο που μπορεί να γίνει είναι να δοθεί η λαβή ότι οι υποσχέσεις της κοινωνικής προστασίας δεν έχουν αντίκτυπο.

Το ερώτημα μετά τη θεωρητική αυτή εξέταση είναι πόσο απέχουμε στην Ελλάδα σήμερα από το να θεμελιώσουμε ένα κοινωνικό πλέγμα ασφάλειας.

Ας διαπιστώσουμε:

Στο πρώτο θέμα, **Μεγέθυνση ή ανάπτυξη:**

Η άποψη ότι η ανάπτυξη είναι απλή μεγέθυνση, ότι δεν υπάρχουν ρίσκα και ότι όλοι πρέπει να κερδίζουν άμεσα και άκοπα, είναι ακόμη βαθιά ριζωμένη στην ελληνική πραγματικότητα. Την άποψη αυτή υπερασπίζονται συνδικαλιστικά στελέχη, επιχειρηματίες και αναπαράγουν πολιτικοί.

Από την άλλη πλευρά, είναι γεγονός, ότι η προσαρμογή σε μια διαδικασία διαρθρωτικής ανάπτυξης έχει αρχίσει. Απόδειξη η συμφωνία ΣΕΒ και ΓΣΕΕ στα βασικά στοιχεία της Βιομηχανικής Στρατηγικής. Δείχνει ότι τόσο στον ιδιωτικό, αλλά και σε μεγάλα τμήματα του δημόσιου τομέα οι νοοτροπίες αλλάζουν. Στην οπισθοφυλακή της συντήρησης παραμένει κυρίως ένα τμήμα του πολιτικού κόσμου, που δεν θέλει να πει τα πράγματα με το όνομά τους αναλογίζεται το πολιτικό κόστος και ακολουθεί την παραδοσιακή πολιτική των υποσχέσεων.

Στο δεύτερο θέμα, **Κράτος Πρόνοιας ή Κράτος Παροχών:**

Το ελληνικό σύστημα κοινωνικής προστασίας είναι δαπανηρό. Μόνον η Ιταλία από τις χώρες της ΕΟΚ δαπανά το ίδιο περίπου ποσοστό του ΑΕΠ. Η μερίδα του λέοντος απορροφάται από τις συντάξεις, με αντίστοιχα χαμηλή συμμετοχή ως ανυπαρξία άλλων προγραμμάτων που είναι αναπτυγμένα σε άλλες χώρες, όπως προγράμματα ανεργίας, στέγασης ή γενικευμένης προστασίας χαμηλού εισοδήματος. Άλλα γνωρίσματά του είναι:

- Η έλλειψη συντονισμού ανάμεσα στα διάφορα τμήματα που το αποτελούν. Η ίδια ανάγκη του ιδίου ατόμου μπορεί να επιδοτηθεί περισσότερες από μία φορές.
- Η γραφειοκρατία αποθαρρύνει πολλούς από τους εν δυνάμει "πελάτες" του. Όταν η έκδοση μιας σύνταξης απαιτεί σε ορισμένες περιπτώσεις άνω της πενταετίας οι ελπίδες για μελλοντική ευελιξία είναι περιορισμένες.
- Η χαμηλή ποιότητα στατιστικής και άλλης πληροφόρησης. Ακόμη και το συνολικό ύψος των δαπανών είναι άγνωστο. Τα οργανωτικά προβλήματα του συστήματος σημαίνουν ότι αποφάσεις στήριξης μιας επιπλέον κατηγορίας μπορούν να οδηγήσουν στην επιδότηση χιλιάδων ασχέτων, απλά και μόνο επειδή ο γραφειοκρατικός μηχανισμός είναι ανίκανος να ξεχωρίσει αυτούς που έχουν ανάγκη από αυτούς που λένουν ότι έχουν ανάγκη.

Το σύστημα βασίζεται σε δύο άξονες τη μόνιμη επιδότηση συγκεκριμένων ατόμων και την παροδική επιδότηση συγκεκριμένων αναγκών. Ένα τέτοιο σύστημα δύσκολα θα προσαρμοζόταν στην παροδική επιδότηση συγκεκριμένων συμπεριφορών, που είναι αυτό που απαιτείται για την υποβοήθηση της αναπτυξιακής διαδικασίας.

Η δομή της χρηματοδότησης, είναι ακριβώς αντίστροφη εκείνης που θα συμβιβάζεται με μία αναπτυξιακή στρατηγική. Επιδίωξη θα έπρεπε να είναι:

- Χαμηλές εισφορές εκεί όπου θίγεται η ανταγωνιστικότητα επιχειρήσεων (κυρίως στους τομείς που ανταγωνίζονται εισαγωγές).
- Επάρκεια στην χρηματοδότηση έτσι ώστε να μην δημιουργούνται μακροοικονομικά προβλήματα με τη συνεχή διεύρυνση του δανεισμού.

Ομως, στο ΙΚΑ, δηλαδή στον ιδιωτικό τομέα παραγωγής όπου ο αντίκτυπος στην ανταγωνιστικότητα είναι μεγαλύτερος, κυριαρχούν οι υψηλότερες εισφορές στην

Ευρώπη. Αντίθετα, η μεγαλύτερη δημόσια δαπάνη για επιδότηση εισφορών διατίθεται σε τομείς με μηδαμινό αντίκτυπο στην οικονομία, όπως στα λεγόμενα “ευγενή ταμεία” ή στους ελεύθερους επαγγελματίες.

Απο την άλλη πλευρά, η ανεπάρκεια χρηματοδότησης καθιστά το έλλειμμα των οργανισμών κοινωνικής προστασίας σημαντικό παράγοντα επηρεασμού του συνολικού δημοσίου ελλείματος. Η δημιουργούμενη ανασφάλεια στους δικαιούχους αντιστρατεύεται τον ίδιο τον λόγο ύπαρξης της κοινωνικής ασφάλειας. Το παράδοξο της ραγδαίας ανάπτυξης συμπληρωματικών ιδιωτικών “πακέτων” υγείονομικής και συνταξιοδοτικής προστασίας, την στιγμή που τα δημόσια συστήματα υπόσχονται (θεωρητικά τουλάχιστον) πλήρη κάλυψη, εξηγείται απο την ανυποληψία της υπόσχεσης αυτής.

Λέων

Συνεπώς, η παρούσα δομή του συστήματος κοινωνικής προστασίας αποκλείει την χρήση του ως αναπτυξιακού εργαλείου. Τα συμπεράσματα της διαπίστωσης αυτής επαληθεύονται από την εμπειρία της τελευταίας δεκαετίας:

1. Αφού η κοινωνική προστασία αποτελεί κατά την τρέχουσα αντίληψη και πρακτική "πολυτέλεια", οι συνεχείς περικοπές είναι μόνιμα στην ημερήσια διάταξη έως ότου να επιτευχθεί η σταθεροποίηση και η ανάπτυξη.
2. Αφού λείπουν τόσο η στατιστική πληροφόρηση όσο και η διοικητική ικανότητα για επικεντρωμένες περικοπές, αυτές εκ των πραγμάτων είναι γενικευμένες, "επί δικαίων και αδίκων", και "αξιοποιείται" η σταδιακή φαλκίδευση των παροχών μέσω του πληθωρισμού.
3. Στον αγώνα δρόμου για την πραγματοποίηση των περικοπών μεγαλύτερη σημασία θα έχει ο τρόπος που παρουσιάζονται οι κοινωνικές ανάγκες στα κέντρα αποφάσεων είτε μέσω των πελατειακών σχέσεων είτε μέσω των ΜΜΕ, παρά η ουσιαστική έκταση των αναγκών αυτών.
4. Έτσι οι ομάδες που είναι κοινωνικά αποκλεισμένες ευρίσκονται εξ ορισμού εκτός διανομής. Δηλαδή εκεί όπου υπάρχει η μεγαλύτερη ανάγκη θα υπάρχει η μικρότερη ανταπόκριση.
5. Η εξυπηρέτηση πελατειακών σχέσεων λειτουργεί προς την κατεύθυνση της νομιμοποίησης προνομίων ή αυθαιρεσιών.

Το σύστημα Κοινωνικής Προστασίας όπως είναι δομημένο σήμερα αποτελεί μηχανισμό που εντάσσεται στην λειτουργία του πελατειακού κράτους. Είναι Κράτος Παροχών και όχι Κράτος Πρόνοιας. Η περίσσεια κοινωνικής ρητορείας χρησιμεύει ως προπέτασμα καπνού πελατειακών συναλλαγών. Τα κοινωνικά προβλήματα που αντιμετωπίζονται είναι μόνο αυτά που διατυπώνονται υψηλόφωνα και των οποίων η ικανοποίηση μπορεί να εξαργηρωθεί σε οφέλη πολιτικής επιρροής.

Στην κούρσα εξυπηρέτησης των φωνασκώντων, οι μεγάλοι χαμένοι είναι η νέα γενιά, αυτοί για την ευημερία των οποίων όλοι κόπτονται (αφού είναι "το μέλλον της Ελλάδος"). Σε αυτούς έρχεται ο λαγαριασμός των προνομίων των μεγαλυτέρων τους, μέσω των υψηλών εισφορών, της επίπτωσης των ελλειμμάτων και της μείωσης της ανταγωνιστικότητας. Απο την άλλη πλευρά, η νέα οικογένεια ευρίσκεται αντιμέτωπη με την πενιχρότητα της κρατικής παρουσίας στην στεγαστική πολιτική, στην επαγγελματική κατάρτιση, στην προστασία της εργαζόμενης μητέρας. Το έλλειμμα στις υπηρεσίες στους νέους δικαιολογείται απο την ανάγκη κάλυψης του ελλείμματος των συντάξεων, δηλαδή της διατήρησης προνομίων τα οποία οι νέοι ποτέ δεν θα γευτούν.

Λείπει
Ναι

Το "Κράτος παροχών" ιδιωτικοποιεί το κοινωνικό κράτος, αφού αφήνει πολλές περιπτώσεις κοινωνικής προστασίας στην εθελοντική προσφορά της οικογένειας ή στην συμπαράσταση της γειτονιάς ή της κοινότητας. Ταυτόχρονα, με το να προσφέρει παροχές εκεί που δεν χρειάζονται και να τις αρνείται εκεί που υπάρχει ανάγκη, δίδει ισχυρά όπλα στην επιχειρηματολογία κατάργησης κάθε συλλογικής κοινωνικής προστασίας, ταυτίζοντας τα χλωρά με τα ξερά.

Η πραγματική αποστολή του σημερινού Κράτους Παροχών είναι η συντήρηση του χθες. Κατά μείζονα λόγο, μόνο αρνητικό ρόλο μπορεί να διαδραματίσει στα προβλήματα που θα αντιμετωπίσουμε στον επόμενο αιώνα:

1. Στην ανάγκη ταχείας οικονομικής ανάπτυξης για την συμπίρευση με την Ενωμένη Ευρώπη και την αντιμετώπιση των νέων ανταγωνιστικών προκλήσεων απο τις εκσυγχρονιζόμενες χώρες της Ανατολικής Ευρώπης.
2. Στην ταχύτατη δημογραφική επιδείνωση που θα ενταθεί σε 10 χρόνια, καθώς στην αύξηση των ηλικιωμένων θα προστεθεί και μείωση (σε απόλυτους αριθμούς) του εργατικού δυναμικού.
3. Στις διαρθρωτικές αλλαγές της αγοράς εργασίας, που οδηγούν σε αλλαγές της παραδοσιακής μορφής της μισθωτής εργασίας πάνω στην οποία είναι δομημένο το σύστημα κοινωνικών ασφαλίσεων.

Νέων

4. Στην ανταπόκριση στις νέες κοινωνικές προκλήσεις του κοινωνικού αποκλεισμού, της περιθωριοποίησης, της ποιότητας της ζωής στις πόλεις.

Για τα πραγματικά κοινωνικά προβλήματα που έρχονται το σημερινό Κράτος Παροχών είναι άφωνο. Αντί συνδεδετικός κρίκος της κοινωνίας εξελίσσεται σε πεδίο μάχης όπου διάφορες ομάδες διαπληκτίζονται για την διατήρηση των προνομίων τους σε βάρος του κοινωνικού συνόλου και αυτών που πραγματικά θα έπρεπε να βοηθηθούν.

Το πλέον επικίνδυνο έλλειμμα της κοινωνικής ασφάλισης είναι το χάος μεταξύ του τι *πρέπει να επιτευχθεί* στον κοινωνικό τομέα και τι *μπορεί να επιτύχει* το υπάρχον σύστημα. Μπροστά στις ανάγκες του επόμενου αιώνα, η ενοποίηση των ταμείων ως "λύση" ωχριά: στην καλύτερη περίπτωση (αν αναφέρεται στην ενοποίηση προϋποθέσεων) είναι κάποιο οριακό νοικοκύρεμα, στην χειρότερη θα επιτρέψει σε ορισμένους προνομιούχους κλάδους να διατηρήσουν τα προνόμια τους για μερικά χρόνια ακόμη.

Αυτό που χρειαζόμαστε είναι διπλό:

- Αφενός **επαναπροσδιορισμός** του περιεχομένου και της αποστολής της κοινωνικής προστασίας και του κοινωνικού κράτους. Με την διεύρυνση του περιεχομένου και την εξειδίκευση του ενδιαφέροντος, ο κοινωνικός τομέας, η βοήθεια στον άνθρωπο, θα μπορεί να είναι στήριγμα της ανάπτυξης.
- Αφετέρου μια συνολική **επανάδρυση** του κοινωνικού κράτους σε υγιείς και μόνιμες χρηματοοικονομικές βάσεις. Ένα νέο ξεκίνημα, χωρίς ιδεολογικές αγκυλώσεις και αξιοποιώντας όλες τις δυνατότητες της σύγχρονης κεφαλαιαγοράς, θα μπορεί να ανακτήσει την χαμένη αξιοπιστία των κρατικών υποσχέσεων.

Πρέπει να μπορούμε να δείξουμε στην νέα γενιά μια προοπτική συμμετοχής στα οφέλη και όχι μόνο στο κόστος του κοινωνικού κράτους. Πρέπει να πεισθούν ότι το κοινωνικό κράτος δεν είναι άλλο ένα χαράτσι, αλλά η υλοποίηση μιας νέας αλληλεγγύης που εντάσσει την δύναμη των ενεργών πολιτών σε κοινούς στόχους.

Η ανάπτυξη δεν κινδυνεύει από το ύψος των δαπανών που αφιερώνονται στην κοινωνική πολιτική. Κινδυνεύει από τον τρόπο κατανομής τους, τους στόχους που εξυπηρετούνται, την χρησιμοποίησή τους για την ενίσχυση της πελατειακής κοινωνίας και του κράτους παροχών. Αναπαράγουν ή και εντείνουν κοινωνικές ανισότητες όχι μόνο διαταξικά αλλά και ενδοταξικά. Συμβάλλουν στην αύξηση της

συνολικής κατανάλωσης και, κατά συνέπεια, στις μακροοικονομικές ανισορροπίες της οικονομίας χωρίς να ανακουφίζουν αποτελεσματικά ανθρώπινα προβλήματα. Συνιστούν πολλές φορές σπατάλες και συνδράμουν, αν δεν υποκινούν αντικοινωνικές συμπεριφορές. Δεν έχουμε παρά να αναλογιστούμε την εκτεταμένη διαφθορά και παραοικονομία που συνδέεται με τη χορήγηση φαρμάκων.

Τα φαινόμενα αυτά δεν αντιμετωπίζονται μόνο με παρεμβάσεις του τύπου αρμόδιου υπουργείου ή μια σειρά τεκμηριωμένων με τεχνικές μελέτες αποφάσεων. Χρειάζονται μια ευρύτερη κινητοποίηση και αναμέτρηση με τις δυνάμεις της αδράνειας και της συντήρησης του υπάρχοντος, την πολιτική θέληση για εκσυγχρονισμό και διαφορετική λειτουργία της κοινωνίας.

Η οικοδόμηση ενός πραγματικού κοινωνικού Κράτους, η θεμελίωση μιας νέας αλληλεγγύης, είναι βασικός στόχος και επιδίωξη αυτών που θέλουν μια ισχυρή κοινωνία. Στην κοινωνία αυτή η κοινωνική ευθύνη λειτουργεί ως συνδετικός κρίκος. Δεν υποκαθιστά την ατομική ευθύνη που κάθε πολίτης έχει για τις αποφάσεις του και το μέλλον του.

Η οικοδόμηση ενός τέτοιου κοινωνικού κράτους δεν θα είναι μόνο συμπλήρωμα της ανάπτυξης, αλλά και αποφασιστικό εργαλείο συστράτευσης όλων στην αναπτυξιακή διαδικασία και στις προκλήσεις του αιώνα που ανατέλλει. Η Ελλάδα που θέλουμε απαιτεί να αντιστρατευθούμε τις παραδοσιακές λογικές, να αναζητήσουμε το νέο, να δημιουργήσουμε την ισχυρή κοινωνία. Ας το επιχειρήσουμε.

Ναι